

Johann Reinboth Johann Christoph Sturtz

Disputatio De Iustitia

Rostochi[i]: Richelius, 1634

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn729458326>

Druck Freier Zugang

Reptie 1634
Johannes Reinbold
Joh. Christoph Steitz

Disputatio
De
JUSTITIA,

Quam

D. T. O. M. Auxiliante

Ex indultu Facultatis Philosophicæ
in Alma Rostochiensium Aca-
demia

SUB PRÆSIDIO

Præstantis & Docti VIRI

Dn. JOHANNIS KEJNBODTSCHE

Ph. M. & SS. Th. Studiosi Præceptoris & Fau-
toris sui pl. colendi.

publicæ ventilationi subicit

JOHAN GEORGE SEBASTI

Ad d. 19 April. in Acroasi majori.

R O S T O C H I

Ex Officinâ typographicâ haredum Richelianorum,

ANNO dō 10c xxxiv.

Diplom

de

IUSTITIA

Quibus

P. R. O. M. A. A. A.

in Facultate Philosophica

in Alma Matris Rostockensis

Academiae

SUB PRÆSIDENTIO

Magistri Johannis

CHRISTIANI WILHELMI

Magistri Johannis

Aboliti

Magistri Johannis

CHRISTIANI WILHELMI

Magistri Johannis

CHRISTIANI WILHELMI

Magistri Johannis

Magistri Johannis

CHRISTIANI WILHELMI

ΣΥΝ ΘΕΩ

DISPUTATIO
DE
JUSTITIA.

IHOVA benigno auspice & Duce in-
ceptabimus, illam splendidissimam & excellen-
tissimam πασῶν τῶν ἀρετῶν κρατίστην s. Eth. c. i.
virtutum quasi reginam ac dominam Cicer. lib. 3.
offic. Themida; Jove siquidem prognata Hesiod.
lib. 1. oper. & diem. Atlantis instar totum mundum,
omnemq; πλίττας humeris suis sustentat. Hac nihil unquam exsti-
tit robustius aut pulchrius, quodve DEUM magis placare possit.
Hæc est catena illa societatem πλιπικην conglutinans Arist. in lib. Po-
lit. quâ sublata omnia pessum eunt, & interitus reipublicæ accelerat,
Plat. lib. 2. de Rep. in fin. temperamento enim corporis civilis cessan-
te, corpus ipsum corruiere necesse est. Ideo etiam meritò rerum-
publicarum benè constitutarum anima, civitatum norma, legum-
condendarum regula, Platoni, ornamentum virtutum, Pythagoræ
dicitur, unde etiam Polus Pythagoreus in fragmento lib. de Justit.
quod apud Joh. Stobæum exstat justitiam μητέρα τῆς πηγῆς τῶν
ἄλλων ἀρετῶν sc. matrem verò atq; nutricem aliarum virtutum, pa-
cem populorum, tutamen patriæ, immunitatem plebis, munimen-
tum gentis, gaudium hominum, temperiem aëris, securitatem ma-
ris, fecunditatem terræ, solatium pauperum, hæreditatem filiorum,
Cyprianus appellavit. Recteq; dicitur Scalig. Exerc. 307. f. 3. Con-
servatrix conjunctionis humanæ, quæ conjunctio ad beatitudinem
magna via. Hinc in Tragædia etiam dicitur, ὅπως ὕβριζεν δρῶν
δ' ἀβέλεια πάρα, ταύτην νομίζε τὴν πόλιν χερὸν ἠποτι. Εξ δ' αἰετῶν
δεραμῶν εἰσβυδὸν πεισῖν. Et Pedalij Indi teste Casp. lib. 5. spec.

▲ ▲

NOTA-

moralis. nihil ferè aliud à Dijs immortalibus petierunt, quàm justitiam, arbitrati sc. se omnium planè compotes futuros, si hanc consecuti fuerint. Sed ne multis verborum parasangis & Mæandris in recensenda laude hujus virtutis abutamur, ipsam rem aggredimur.

THESIS I.

Missis quam plurimis justitiæ acceptionibus in primis illam hoc loco curabimus, quæ Politicorum est, quæq; alias in Universalem & Particularem solet dispesci; quæ in Particularem hæc vice considerabimus.

2. De Etymologia hujus vocis nihil attinet curiosius tractari aut dicere cum pleræq; derivationes auctorum sint incertæ. Verius ab ipso jure & justo derivationem hæc vox accepisse videtur, uti præter Scaligerum *lib. 3. de C. LL. Jctus* nonnullus statuit, additâ particulâ TIA. Flacius *part. 1. Clav. fol. mibi 492.* putat, quem virum doctissimum ideo male refutat *non nemo dispuit. Eth. 8. th. 2.* Nonnulli, inquam eam derivant ab Hebraico פִּי צְדָקָה (per transpositionem litterarum) quod latinè justum sonat, ut inter cæteros Flacius. Verum hæc derivatio nimis coacta est, & tantum allusiva ex diversa lingua petita, cum propria & genuina verbi derivatio ex propria & sua lingua petenda est. Nam hic Flacij mentem, ut mitius loquamur, non assecutus fuit.

3. Neq; tamen illos ideo rejicimus, qui potius JUS a JUSTITIA derivari malunt, uti Ulpianus *in l. 1. ff. de J. & J.* quando dicit: *Sed autem jus à Justitia appellatum.* Cui etiam expositioni favet Isidorus *lib. 5. Etym. c. 3.* qui jus dictum esse existimat, quia justum est. Illos enim derivationem grammaticam, hos denominationem Logicam attendisse nemini potest esse obscurum, quamvis nollem cum non nemine dicere, illud Philosophis esse prius, juxta denominationem logicam, in quo intellectus noster primum invenit potentiam obedientialem, recipiendi notionem secundam seu terminum logicum. Sunt enim in his quædam, quæ accuratius philosophantibus minimè ad salivam.

4. Græcis dicitur δίκη & δίκαιοσύνη, vel τὸ δίκαιον, quasi τὸ δίκαιον διὰ τὸ δίκαιον, quod in duas æquales partes rem scindat, neutri parti

partī plus minusvè ratā portione tribuens *Arist. 5. Eth. c. 7.* vel etiam
juxta Platonem quasi *Ἀγαθὸν Ἰ. C. Ἀγαθὸν* per omnia iens *vid. Calium*
Rhodiginum lib. 23. Antiq. lect. c. 11.

5. Quamvis autem Aristoteles integrum ferè *librum 5. Eth. Nicomach.* doctrinæ de Justitia tribuat, ejusq; naturam quàm diligentissimè & exactissimè exponat, tamen an Explicita & Realis *Particularis Justitiæ* definitio à Philosopho sit proposita, meritò ab Interpp. dubitatur. Certè, quæ statim in frontispicio *lib. 5.* ponitur, quando Arist. *δικαιοσύνην ἀφ' ἧς προακτικὸς τῶν δικαίων εἶσι, καὶ ἀφ' ἧς δικαιοπραγεῖσι, καὶ βέλωνται τὰ δίκαια,* si scopum Aristot. consideraveris, non tam definitio, quàm communis quædam omnium Authorum hypothesis, & in præsupposita nominis acceptione convenientia, meo quidem, salvo tamen aliorum judicio: videtur.

6. Polemarchus apud Platonem *in præmio lib. 1. de Rep.* Simonidi, quod etiam Pittacum, Biantem dixisse fert Socrates, tribuit, quod Justitiæ essentiam *ἐστὶ τῷ ἀποδοῦναι ἅν τις παρὰ τὴν λάβην* collocaverit, & dixerit, Justitiam esse verum d. cere, & debitum unicuiq; reddere. Hoc ibi dupliciter improbat, ut vel idem sit, 1. Ac simpliciter verum cuilibet aperire, & quod acceperis, restituere, vel. 2. Ac dare unicuiq;, quod sibi convenit, ceu amicis emolumentum, inimicis verò damnum: Prodesse quidem bonis, malos autem lædere.

7. Verum utraq; expositio ibidem à Socrate refellitur. Prius quidem ex eo, quod insano neq; omne verum patefaciendum, neq; arma reddenda sint, quæ tum sanus quis erat, apud te deposuerat. Posterius verò improbat propterea, quod neminem unumquemq;, lædere deceat. Qui enim aliquid lædit, id ipsum ad opus suum propriamq; virtutem deterius efficit & ineptius, ut qui canem lædit ad propriam canis virtutem reddit ineptum. Justitia verò hominis virtus est. Quisquis ergò lædit hominem ad justitiam facit deteriorem. At justitia justitiam nunquam minuit, sicut neq; Musica opus musicæ destruit.

8. Circa medium ferè adducitur alia definitio Thrasymachi Sophistæ, qualis etiam à Callicle in Gorgia afferunt, quod justum id

fit, quod potentioribus utile est. Semper enim potentiores domi-
nari a. q. ad utilitatem suam ferre leges ac subditos gubernare. Tunc
verò subditos justè agere, cum illis parent legibus, quæ sunt ad uti-
litatem gubernantium constitutæ.

9. Verum Socrates & hanc ad contradictionem trahit *fol. mibi 213*, quoniam possit Princeps per ignorantiam mandare, quæ sibi-
met sint detrimento futura. Quæ si observet privatus, tamen
justus erit, quia dominanti pareat, tum injustus, quoniam agat con-
tra dominantis utilitatem. Addit artem quamlibet absolutam, deoq;
minimè indigam, in tractandis materijs & hominibus non suæ sed
rerum sibi commendatarum utilitati consulere: quasi pupillis tutor,
medicus ægris, nautis gubernator: Similiterq; magistrarum legiti-
mum subditorum utilitati prospicere. Si qua verò ars ceu Medi-
cina mercedem exigit, non quatenus medicina est: cujus finis est
morbi curatio, quæstum facit: sed quatenus cum mercenaria qua-
dam & quæstuaris commiscetur. Artem enim civilem omnium
perfectissimam, ideoq; minimè indigentem, atq; servilem constat,
multo minus utilitatis gratia gubernare. *vid. Marfilium Ficinum Floren-
sinus in argumento super Dialogum 1. de Justo ad Laurent. Medicen.*

10. Alia hodie circumfertur justitiæ definitio, quâ Justitia
dicitur constans & perpetua voluntas jus suum cuiq; tribuendi, *posi-
taq; est ab Ulpian. in l. 10. ff. de J. & J. & ex eo ab Imperatore nostro
Justiniano in Instit. Simonidq; attributam à Platone l. 2. de Rep. di-
cit Jac. Martini lib. 2. Eth. p. m. 382.* imo ipsius Platonis secundum
Simonidem esse dicit Paulus Scalichius de *Lycæ in Cyclopadia sua f. 72.*
Verum diligentius istum librum Platonis perlustravimus, neq; ver-
bum ibi, quod huic sententiæ faveat, deprehendimus.

11. Certè ipse Plato *l. 4. de Rep. sub persona Socrati fol. 237.*
suam mentem exponit: Justitia non est circa actionem exteriorem,
inquit, imo circa interiorem suarū partium actionem verè ad ipsum-
met animum & ad sua: Dum nihil permittit ex suis aliena tentare:
neq; finit animæ genera opera invicem confundentia per plura vaga-
ri: sed revera propria rectè digerit: suiq; est Dominus sese exor-
nat, amicus sibi ipse effectus in se tria ipsa contemperans, tamq; to-
tics

tes ternos harmoniæ hecatis, Hypates, & Mediæ hoc est octavæ vo-
cis & gravis & quintæ : seu quævis alia media fuerint. Itaq; omnia
hæc neccens ipse undiq; novus effectus ex multis temperans atq; con-
cinnens, ita demum agit, si quid agit, vel circa pecunias acquirendas,
vel corporis cultum, vel etiam circa civilia aut privata commercia.
In his omnibus actionem illam justam & præclaram existimans, quæ
habitum hunc peragit atq; servat : Sapientiam vero operationi huic
præsidentem scientiam : Injustam autem operationem, quæ hanc
dissolvit, insipientiam : Deniq; operationis hujus ducem opinionem.
Et paulo post eadem ratione, inquit Socrates, justitiam præstare cuiq;
nihil est aliud quam animi partes in ordinem suum digerere, ut ad na-
turæ normam pateant atq; imperent. Injustitiam vero ut quædam
exsuperent, invicem ac succumbant. *Hæc Plato.*

12. Eadem fere Alcinous adducit in *lib. de doctrina Platonis*
c. 31. quod justitia sit consensus quædam omnium animæ partium ;
quippe vis quædam, quæ tres animæ vires sibi mutuo consonant, &
unaquæq; pro dignitate suam explet officium. Qua de re discursu
quid nos sentiamus, in ipso disputationis actu rogati dicemus. Non
enim Justitiam Universalem ibidem Platonem explicare, ut vult
Piccolomineus *grad. 4. c. 15.* Sed Particularem contra-distinctam
fortitudini & temperentiæ ex Platone est manifestissimum.

13. Controverti autem hæc solet, an prædicta Imperatoris
definitio, non tam divinam, quam humanam concernat.

14. *Vultej* verba, qui imprimis divinam hic definiri argumen-
tis *comm. sup. Inst. n. 5. 6. & 7.* adductis probare nititur, ne injuriam
ipsi videamur facere, *ad charaxare* lubet (1) Perpetua & constans
voluntas in homine non est, sed in solius Dei mente elucet, qui est
justitia ipsa. Meum enim est opus, *Prov. Salom 8.* quod Reges re-
gunt, & consiliarij justa decernant. n. 5. (2) Justitiæ Sacerdotes
Juri vocantur. At Sacerdos nemo nisi Dei est aut numinis, *ib. n. 5.*
(3) non est ullius hominis in hac naturæ imbecillitate, in quo sit illa
perpetua & constans Jus suum cuiq; tribuendi voluntas ; Atq; ne
illa quidem fuit ante lapsum in primis nostris parentibus.

15. *Buridanus* etiam *lib. 5. Eth. q. 2.* ne videretur nihil agere,
huic

huic expositioni sese opposuit, illamq; ideo rejicere voluit, quod non omnes justitiæ actus complectatur. Præter jus factum cuiq; tribuere, non adesse quoq; honestè vivere, & neminem lædere.

16. Verum scrupuli sunt non scopuli. Ut enim nihil dicamus (hoc enim aliorum est, & altioris instituti) quod hæc assertio scopo Imperatoris repugnet, utpote qui talem justitiam definire voluit, qualis ipsius Jurisprudencia, quæ procul dubio humana est, quæ inter homines certò Reipublicæ corpore comprehensos jus constituit & interpretatur, quæ hunc sibi finem propositum habet. ut æquum ab iniquo separet, licitum ab illicito discernat, bonos non solum metu pœnarum, verum præmiorum quoq; exhortatione efficere cupiat, uti lætè ostendunt] Cui nonnulli, ad quos lectorem remittimus.

17. Primum enim argumentum quod concernit, certè illud solvitur est facile. Nam duplici modo potest intelligi, solius Dei esse opus, quod Reges regnant & Consiliarij decernunt justa. 1. Quod ad ejusmodi regimen & consilium justitiam administrandi concursus Dei generalis requiratur, & ita verissima est ipsius minor propositio. A Deo enim & cœlum & naturam, imo & vivere & operari dependere *Arist. 12. Met. 1. 38. & Apostolus Act. 17.* asserunt. Verum h. m. nulla actio, nulla operatio humana, neq; aliarum rerum creatarum propria erit dicenda, quod absurdum. 2. Quod supposito generali concursu non possent Reges ex propria libertate regnare & Consiliarij justa dicere: Atq; hoc falsum est, neq; dicto illo innuitur, quod Theologi explicant, qui hac de re consuli possunt. Ita enim omnis libertas & actio moralis & naturalis ab homine tolleretur, quod ipsi Vultejo absurdissimum.

18. Ad secundum facile responderet ipse Imperator ex *l. 9. C. de LL. dici Sacerdotes & Cultores, quod colant ipsas leges, quæ sunt sacratissima. Imper. sub Rubric. de concept. ff.* Multa enim injure nostro civili pertractantur, quæ necessario inserviunt cultui divino, ut est tot. tit. C. de SS. Eccles. de Summ. Trinit. de Episc. & Cleric. & alijs loci quam plurimis. vid. l. 1. § cum hæc. 5. & § ne autem 20. C. de Vet. Jur. enucleand. Verum ex eo, quod habitus aliquis versatur

circa

circa objectum, quod est divinum, non statim ipse habitus est divinus. Ita enim Metaphysica vel Pneumatica non humana sed divina scientia esset nominanda, quia de Deo agit. Et cur non Vultejus Vir alias Clarissimus etiam Justitiam Brutorum, Animalium, Fluminum, Maris, Furti &c. h. l. definiri diceret? quia etiam leges brutorum, fluminum, maris curam habent, & de furto disponunt &c. Quod verè quàm absurdum sit dicere quisvis animadvertit.

19. Tertium etiam argumentum non novum, sed jam olim ab *Accursio in Instir. & Rudolph. in lib. de Invent. Dial.* propositum fuit, ad quod *D. Frantzkius* respondet, Constantem dici non ita æquabiliter ac si nunquam aliter agere Vir justus posset, sed intentionaliter, quo ad propositum justè agendi. Sicuti enim oculo inest *ὄψις* videndi, etiam si quis actu non videat, ita hic voluntas ponitur pro habitu justitiæ, ut habitus quidem ex actionibus crebris prægressis acquisitus justè agendi homini non desit, quod si verò ex habitu non agat, sit id *ἄσυνεχῆς* sive per accidens. Nec ideo injustus statim d. cendus est, qui aliquando malè judicavit, si modò benè judicandi constanter retinuit voluntatem, modò non tanta sit juris imperitiâ, ut excusari nec debeat nec possit.

20. Nos itaq; dicimus, si ex negatione constantis & perpetuæ voluntatis in homine *Vultejus*, vellet argumentari, non tam Justitiam Particularem, sed & quamcunq; virtutem ab hominibus removeri, Omnem enim virtutem in agendo & volendo constantiam & perpetuitatem (ut nihil dicamus quod ex *c 7 lib. categor.* ejusmodi constantiam ad omnem habitum requirat) pascere ex *lib 2. Eth c. 4. t. 22.* constat. Ibi enim inter cætera virtutis requisita & hoc est, ut firmo quis quid & immutabili animo agat. Sanè semel atq; iterum velle quod justum est, etiam injustissimo competere potest, cum nemo tam injustus facilè esse possit, quin interdum illud velit, quod injustum est.

21. Rectè itaq; dicitur a *Jcto*, Non hic intelligi voluntatem lubricam & ancipitem, sed jam habitu planè obfirmatam. Et sic Justitia dicitur perpetua & constans voluntas, quia habitus ille animi, illa virtus Justitia nihil vult, nihil ordinat, nisi quod perpetuum sit &

B

semper

semper constat. Quod si verò vir bonus & justus quandoq; à vero aberret, non tamen ob id voluntas, & habitus animi tollitur, cum possit errorem suum emendare. Justus siquidem magis ex affectu, quàm effectu judicatur, Nam & gubernator, inquit *Fabius*, vult salva navi in portum venire, si tamen tempestate fuerit abreptus, non ideo minus talis erit.

22. Buridani argumentum jam dudum à Dominico Soto examinatum & explosum est, qui videri potest, cum brassicam jam coctam recoquendam inutile censeamus.

23. Nos existimamus tria illa principia jûris non ita sese habere, ut unum alterum non possit includere. De priori certè nullum est dubium, quod reliqua duo includat & innuat, quod nobiscum *Egidius Hortensius in comment. de Just. & Jur. ad S. Jurû præcepta* statuit, quando ita ait: Primum enim honestè vivere latissimè patet, adeoq; inest cæteris duobus non contra ea illi insunt, quia & honestè vivit, qui neminem lædit, vel jus suum cuiq; tribuit; Siquidem potest quisq; honestè vivere secum solo; at soli non convenit prohibitio, ne alterum lædat, aut jussus, ut jus suum cuiq; tribuat, cum nec si velit, vel jus suum cuiq; tribuere, id tunc possit.

24. Sed neminem lædere, quod est alterum principium, includi ab illo actu, quo jus suum cuiq; tribuo, ita ut hoc actu nominato etiam ille subintelligatur, itidem patebit. Quomodo enim cum jûrium observatione poterit stare læsio, nisi jus ipsum alterum lædere dicas, vel secundum jus læsionem fieri affirmes.

25. Nec est quod dicas, Magistratum sæpius homines lædere, etiamsi jus ipsis tribuat, quando sc. Latroni, furi, aut adultero justæ & debitæ pænæ infliguntur. E. Jus suum cuiq; tribuere posse esse absq; eo, quod neminem lædere dicitur. Nam phrasis illa *neminem lædere*, debere accipi secundum subjectam materiam Scholasticæ latius exponant, sc. non accipiendum est *Physicè sed Ethicè & moraliter*, ita ut respiciat actum abstinendi ab injuria, ne videlicet alter alteri injuriam inferat. Atq; cum Magistratus sceleratos minime injuria afficiat, etiamsi physicè lædat, etiam injustæ pænæ inflictione moraliter eos non lædit.

Idcoq;

26. Ideoq; tunc demum definitio esset vitiosa, si hic actus suum cuiq; tribuere, vel non includeret reliquos, vel non esset cum iis ejusdem latitudinis. Atq; n̄ neminem laedere includi à tertio habitenus fuit probatum. Imò eo ipso quo unicuiq; jus suum tribuitur, etiam non potest non honesta vita adesse. E. non est quod *Buridanus* ideo authores hujus definitionis de ponte dejiciat.

27. Ultimum, de quo jam diximus, scrupulum alicui injicere potest; Hoc enim videtur justitiam cum reliquis virtutibus confundere. Illarum siquidem omnium est honestatem attendere, ut hic actus honestè vivere spectet potius ad virtutem universam, uti dicit *Aristoteles*, quàm ad justitiam utpote partem virtutis. Jam attem definitionem Imperatoris esse justitiæ utpote virtutis distinctæ Viri præstantissimi asserunt E. quorum numero est diligentissimus & nervosissimus *J. Crus Hieron. Treutler. vol. 1. d. 1. th. 1. lit. C. è Philosophiâ vero Philippus Melancthon, Camerarius, & hodie Hornejus.*

28. Verum non absurdum esse universam virtutem Justitiæ nomine venire jamdudum *Arist.* docuit, quando c. 2. §. II. dicitur
ὅτι μὲν δέσπται, ἀλλ' ὅλη δέσπται ἐστίν. Et *Theognis*

ὅτι ἡ δικαιοσύνη συλλήβδην πᾶσ' δέσπται ἐστίν.

i. e. Justitia virtutes in se continet omnes. An etiam hujus definitionis conditio sit Justitiam Particularem exponere non ita constat. Certè *Erasinus Ungepaur J. Crus in Academia Altorphina Noricorum* meritisissimus & *Philosophus* haud vulgarè negat. fol. 23. q. 10. Quia enim *Leges* inquit teste *Aristotele lib. 5. Eth. c. 3. vs. οἱ ἡ νόμοι ἀγορεύουσι περὶ πάντων.* & c. 5. vs. καὶ ἐπέστην τὸ δέσπται & c. de omnibus virtutibus & vitiis præcipiunt, illas jubendo hæc autem vetando. Et citat pro sua sententia *Alciat. in parerg. 31. Bolognetum de jur. & equit. c. 8. & 9. Ang. Matth. de via jur. c. 9. & Christoph. Eheimium l. 5. de princip. jur. c. 6.*

29. Et certè posset *Ungepaur* in argumento *Horneii* negare Minorem propositionem, ad probationem verò dicere, illam non probare id, quod debebat probare. Minor enim principalis Syllogismi est, actum quendam Justitiæ Universalis cuiq; suum non tribuere;

buere; Probatio est, actum temperantiae &c. alteri jus suum non tribue e, quae diversa certè esse videntur.

30. Quod si tamen aliquis cum *Hornejo* n. 18. & 19. per jus suum cuiq; tribuere id hic intelligat. ut id fiat, quatenus in poenae inflictione alterius interest, ut delictum puniatur. & quatenus in onerum aequali & iusta distributione caeteris subvenitur, quibus onera illa simul imponuntur ingenuè fatemur Justitiae particulari posse hanc definitionem Imperatoris optimè attribui, imò nisi rigidè tropologia examinaretur, tutò posse retineri.

31. Nostrium hac vice erit ex *Arist.* praecipuè de Particulari Justitia doctrinam proponere, quod dum facimus *ex c. 2* illud deducimus, quod detur quaedam Particularis Justitia distincta à re. i. quis. Datur enim quaedam Injustitia Particularis distincta ab Universalis; Oppositum enim est oppositi oppositum. E. etiam quaedam Justitia Particularis distincta. Jam autem quis dubitat *πρὸς ἀλεγεινότητα* inter vitia reponendam esse, & pravam ducere vitam, qui *ἀλεγεινότερος*. Atqui eum ad nullum caeterorum vitiorum pertineat, erit aliquod peculiare vitium quod Injustitia dicitur.

32. Idem probat *Arist.* ex actionibus diversissimis. Ponamus enim idem factum v. g. adulterium à duobus commissum. quorum unus sumptu magno libidinis vitiosusq; cupiditatis explendae causa. alter verò ob lucrum vel commodum, quod inde sibi vel sperat, vel habet, certè posterior non tam intemperans quàm injustus est, prior verò intemperans omnino non verò injustus.

33. Datur ergo quaedam Justitia Particularis ab Universalis distincta. Qualis autem distinctio inter utramq; intercedat inter authores non convenit. Specie enim distingui nonnulli volunt, qui distinctionem hanc tanquam generis in species propugnant, alii tanquam aequivocum ab aequivoco, alii tanquam partem à parte, alii tanquam Analogarum primarium à secundo, ut regia intercedat via, qui medio inter Univocum & Aequivocum loco ponentes pro genere Analogo, quod de una per prius, de altera per posterius dicitur, habent, qui tamen omnes non leviter errant. Nos cum *Hornej.* in *maj. Eth.* n. 12 *Thoma* 2. 2. q. 58. a. 7. & *Valentia* tom. 3. D. 5. q. 2. punct. 2. differre asserimus tanquam eorum à parte,

34. Uni-

34. Universalis enim Justitia est tanquam totum ambitu suo omnes virtutes complectens, cum occupata sit *ἡ ἀρετὴ τῆς δικαιοσύνης* ὁ *ἄριστος* Arist. l. 5. Ethic. c. 4. §. fin. Particularis est istius quasi pars, & operam suam Particulari subjecto habet destinatam & versatur circa justam & æqualem bonorum distributionem & commutationem. Et ut sese genus habet ad speciem, ita actus Justitiæ Universalis ad actum Particularis sese habet in consecutione. Omne enim justum Particulare est etiam justum Universale, sed non contra: & omnis qui particulariter injusta agit, potest etiam dici Universaliter injusta agere; sed non contra.

35. Quia autem unaquæq; virtus per proprium & adæquatam objectum constituitur, etiam in hoc inquirere debemus. Justitia itaq; Particularis versatur circa bona, non quidem omnia, sed circa ea tantum *ἡ δὲ δικαιοσύνη καὶ ἀτυχία καὶ ἀτυχία* in quibus prospera vel adversa fortuna collocari solet l. 5. Eth. c. 4. Atqui hæc non quovis modo in Justitia attenduntur, sed quatenus aliis illa debentur, & quatenus ille qui Justitia præditus esse vult, neq; plus neq; minus quam par est, sibi sumit, quia injustus in iis, quæ simpliciter bona sunt, elegit id quod plus est, in malis id quod minus est secundum c. 2 l. 5. Eth. vel uti Arist. c. 4. §. fin. habet, versatur circa bona qualia sunt *ἡ δὲ δικαιοσύνη ἢ σὺν τῇ εὐτυχίᾳ ἢ ἐν τῇ ἐπιχειρήσει ἐν τῷ νόμῳ ἀπολαύειν αὐτῶν πάντων καὶ δι' ἡδονῆν τῶν ἀπὸ τῶν κέρδους* circa ea omnia versatur ob voluptatem, quam à lucro consequitur.

36. In quibus verbis duæ partes Objecti nobis exhibentur, quarum altera aliis dicitur Materiale, & res considerata, altera Formale & modus considerandi. Materiale sunt bona fortunæ, vel res, sive sit pecunia, sive honos, sive salus &c. Formale verò quatenus illa bona ratione lucri vel damni considerantur, quod lucrum vel damnum oritur, si quis plus vel minus bonis utatur ac par est. Quæ ratione jam Justitia distinguitur à reliquis virtutibus, objectum quod Justitiæ dat formale suum distinctum à reliquarum virtutum objectis. Licet enim & reliquæ virtutes particulares materialiter versentur circa eandem rem externam v. g. Liberalitas & Magnificen-

tia circa pecunias, Modestia & Magnanimitas circa honorem, tamen non eadem formalitate circa illam occupantur, dum res istiusmodi ibi non considerentur, quatenus lucrum vel damnum in iis spectatur, uti hoc loco. Sciendum autem est hanc vocem *εἰσδημία* h. l. latius accipi, quàm alias vulgo solet, ut docet *Arist. l. 5. Eth. c. 4.* & ex eo *Thomas*, cujus verba quia optimè mentem *Arist.* explanant, subiungemus. Omne superfluum, inquit, in his quæ ad Justitiam pertinent, lucrum, extenso nomine, vocatur, sicut & omne quod minus est vocatur damnum. Et hoc idè, quia Justitia prius est exercita & communis exercitator in voluntariis commutationibus rerum, puta Emptione & Venditione, in quibus propriè hæc nomina dicuntur, & exinde derivantur hæc nomina ad omnia circa quæ potest esse Justitia.

37. In hisce rebus Mediocritatem servat Justitia, quia virtus etiam in Mediocritate consistit, Et quia Justitia Particularis versatur circa istiusmodi bona non uti possidentem & Justitia præditum solum respiciunt, sed alterum, idè etiam mediocritas simplex, quæ in reliquis virtutibus occurrir, non locum habere potest, sed Analogica & comparata h. l. ut intercedat necesse est. Cæteræ enim virtutes res, circa quas versantur, absolurè considerant, versanturq; circa affectus & Actiones ho minum erga seipos. Justitia verò nostra Particularis plures res inter se confert, imò sæpe etiam personas, & sic considerat actiones, quatenus exercemus eas erga alios.

38. Hoc *Arist.* ex professo *l. 5. Eth. c. 3.* secundum quosdam *c. 6.* exponit. Ἀνάγκη τὸ δίκαιον μέσον τε καὶ ἴσον εἶναι, καὶ πρὸς τὴν καὶ πρὸς, καὶ ἢ μᾶλλον μέσον, πρῶτον πάντα δ' ἐστὶ πλεον καὶ ἔλαττον; ἢ ἢ ἴσον ἐστὶ δὺοιν; ἢ ἢ δίκαιον ἴσιν. ἀνάγκη ἄρα τὸ δίκαιον ἐν ἐλαχίστοις εἶναι τίταρτον. i. e. Nam necesse est, id quod justum est, & medium & æquale esse, & ad aliquid referri & aliquibus tale esse. Qua quidem medium est, quorundam est; ea verò sunt plus & minus. Qua autem æquale est, in duobus cernitur; qua deniq; justum & quibusdam & ad alios relatum. Itaq; necessario consequitur, ut jus in quatuor ad minimum consistat.

39. Quia

39. Quia tamen ea res vel bona, quæ sunt objectum Justitiæ Particularis non uno & eodem modo sese habent: sunt enim res vel publicæ, ut honores dignitates, præmia, quæ τῶν κοινῶν εἰς τὴν πολιτείαν h. e. Reipubl: sociis vel civibus distribui debent, vel ejusmodi, de quibus contrahi potest, & quæ in συναλλαγῶσι conspiciuntur, ut habitus c. 5. in fin. In iis autem rebus quæ dividi in eos possunt, qui ejusdem civitatis sunt, ἐστὶ καὶ ἀνίσον ἔχειν καὶ ἴσον ἐπιεῶν ἐπέως etiam duæ species Justitiæ Particularis oriuntur, ut ibid. Arist. deducit. Commutativa alia, alia Distributiva.

40. Quæritur autem hoc loco, qualisnam sit divisio, quæ Justitiæ Particularis in Distributivam & Commutativam dispescitur. Buridanus l. 5. Eth. q. 7. negat speciem esse Justitiæ Distributivam & Commutativam Justitiæ Particularis, cum Justitiæ Particularem esse speciem infimam, quæ sub se alias species habere nequit, dicat. Verum Arist. contra. Ille enim expressè c. 5. Distributivam Justitiæ ἐν εἰδῶσι unam speciem vocat, quod idem repetit c. 7. ubi concludit τὸ μὴ εἶν ἐν εἰδῶσι τὰ δίκαια τὰ τ' ἐστὶ. Idem de Commutativa asserit, quando dicit τὰ πρὸ τὸ δίκαιον, ἄλλο εἶδος ἔχει τὰ περὶ τῶν.

41. Neq; sine ratione hoc assertum ab Arist. positum fuisse judicabis. Quicumq; enim habitus objectis formalibus distinguuntur, illi specie distinguuntur. Quemadmodum enim habitus ex objecto formali suam sumunt essentiam, ita etiam si quæ differentia specifica oritur, ex objecto Formali oritur. Sæpe enim in objectis habituum materiale concurrere nulli potest esse dubium, qui saltem liberalitate n & Justitiæ circa pecunias versantes considerare voluerit; sufficit, ut modus formalis objecti distinctus sit, qui ideo etiam distinctum habitum ponere potest.

42. Jam Justitiæ Distributivam & Commutativam objecto formali distingui ipse Buridanus concedere vel videtur, quando duplicem ea nq; diversam rationem res ad æqualitatem redigendi adesse affirmat, vel debet, uti latè Thomas 2. 2. q. 61. a. 1. Soto lib. 3. q. 6. a. 1. Gregor. de Valent. D. 5. q. 5. p. 1. Molina tom. 1. de Justitiæ rr. 1. disp. 12.

diff. 12. n. 30. & ex hū Clarissimus Horneus diffut. 3. de Justit. in Commū.
mun. n. 12. & seqq. Idem in Mag. Eth. l. 3. c. 3. de Justit. in comm. n. 22.
Specie ergo distingui negari nequit.

43. Justitia Distributiva, uti ex Arist. l. 5. c. 2. diximus, est,
quæ versatur ἐν ταῖς Δανομοίαις, ἢ τιμῆς, ἢ ζηημάτων, ἢ τῶν ἄλλων,
ὅσα μέλει τοῖς κοινῶσι τῆς πολιτείας, i. e. distributionibus aut
honoris, aut pecuniarum, aut aliarum rerum, quæ inter illos dividi
solent, qui unius Reipubl. communione inter se juncti sunt.

44. Objectum itaq; Justitiæ Distributiæ uno verbo sunt
τὰ κοινὰ uti dicit Arist. c. 7. communia, qualia sunt onera & præmia.
Hæc cum ad tempubl. spectent, bonaq; vel mala sint Reipubl. com-
munia, in partes ideo etiam redundant, illisq; imponuntur, qui Rem-
publ. constituunt. Cum autem impossibile sit, ut omnes cives sint
similes teste Philosopho l. 3. Polit. c. 4. etiam impossibile est, ut bo-
na quæ ad totam Rempubl. spectant, simili prorsus conditione pos-
sint distribui. Pro diversitate ergo membrorum Reipubl. salutem
& bonum aliter atq; aliter juvantium atq; promoventium, diversa
etiam onera & præmia ijs tribui & concedi debent.

45. Proportione itaq; Geometrica æqualitas instituenda, ut
res referatur ad personas; ut sicut se habet persona ad personam, ita
etiam res, quæ datur uni personæ se debet habere ad rem, quæ datur
alteri. Et sicut se habet meritum unius civis qua civis ad meritum
alterius, ita etiam se habeat præmium vel onus unius civis, ad præ-
mium vel onus alterius civis. Quanto enim majorem quisq; con-
stituit Reipubl. portionem, quantaq; majorem habet in eo dignita-
tem, tantò majus etiam debet esse vel onus vel præmium. Hæc e-
nim, ut diximus, totius sunt, quæ etiam tribui debent partibus juxta
proportionem, quam habent ad totum. v. g. Sint distribuendi mille
coronati inter Davidem & Saulem, quorum hic 1000, alter 10000
Philistæorum profligavit. Ponamus etiam in Republ. Judæorum
dignitatem ex fortitudine & rebus gestis fuisse æstimatam, ut David
illam dignitatem præ Saule habuerit, quam innuit proportio inter
1000 & 10000, ut quo loco sint mille in hostium deletione, eo etiam
loco fuerit Saul, & quo 10000, eo David, certè cum personæ in-
prædicta

prædictæ Reipubl. non coïncidant & præmia coïncidere non debent, & unicuiq. assignandi sunt 500 coronati. Sed sicut se habebit 1 ad 10. ira sese habebit præmium Saulis ad præmium Davidis. Quia igitur persona & dignitas decies superat dignitatẽ Saulis E. etiam decies præmium Davidis superabit. Sauli itaq; 90 $\frac{7}{7}$ Davidi verò 909 $\frac{1}{2}$ tribuentur.

46. Eadem ratio est in oneribus; sint v. g. duo cives ejusdem conditionis vel opificii, quorum alter 800 florenos, alter 400 florenos possideat, onus autem quoddam imponatur à Magistratu, ut ambo 2 florenis rempubl. juvent, certè non æqualitatem servaveris, si utriq; 2 florenos dandos dixeris, sed prout se habet 8 ad 4. ita hic ad illum. E. quando hic dat 14 grossos, ille dabit 28 grossos.

47. Ubi tamen notes ex Arist. nos meritum illud h. l. dicere, quod Arist. c. 6. t. 26. dicit dignitatem, Thomas principalem 2. 2. q. 61 a. 2. quæ non eadem est penes omnes, sed aliter in puris Reipubl. formis, aliter in cæteris, uti ibidem docet Arist. Την μὲν τῆς ἀξίας, ὅ τῶν αὐτῆν λέγουσι πάντες ὑπαρχειν, ἀλλ' οἱ μὲν δημοκρατικοὶ, ἐλευθερίαν οἱ δὲ ὀλιγαρχικοὶ οἱ μὲν πλεῖστον οἱ δὲ σὺν γένεσιν οἱ δὲ ἀριστοκρατικοὶ, δεξιὸν ἐστὶν ἄρα δίκαιον, ἀνάγκη δὲ ἔ.

i. c. Dignitatem non omnes eandem esse asserunt, sed populari statu utentes libertatem: Principatum paucorum sectantes divitias & nonnulli nobilitatem, qui in optimatum administratione degunt, virtutem. Jus igitur quiddam est, quod in proportionem consistit.

48. Æstimatio itaq; dignitatis seu meriti æstimatur non simpliciter, sed ex hypothese Reipubl. in qua vivitur, ita enim sæpè varietatem quandam occurrere; modo etiam à Nobilitate, modò à Libertate, modò ab Opulentia desumi nullum est dubium, vid. Thom. l. c.

49. Cum autem ab Arist. expressè assertum invenias Justitiam distributivam communia attendere & quæ dividi solent inter eos, qui unius Reipubl. communione inter se juncti sunt, eo ipso refutatur trita & hodiè apud multos de pœnis, quod pœnas nocentibus pro cujusq; merito irrogare ad hanc Justitiæ Particularis speciem referri affirmant, recepta sententia, quam acriter defendunt Commu-

C

bric.

lib. 1. cap. 9. §. 1. art. 2. & ex his Golius s. Eth. c. 5. Magirus ib. c. 4. & s. Bhemius lib. 5. de princip. Jur. c. 2. Heilandus c. 3. Alessand. Piccolom. lib. 8. Inst. Moral. c. 3. & 4. Sebast. Fox. lib. 3. compend. Eth. c. 12. Et est Ictus qui omnium instar esse potest Matthew Vvesenbec. in paratit. ff. de Just. & Jur. n. 11. non solum contra vetustissimos Politicos utpote Averroen s. Eth. c. 5. Thom. ib. lect. 6. §. 8. & 2. 2. q. 61. art. 3. Quilium Burleum ib. c. 2. & 5. §. dicendum est Cajet. sup. 2. 2. q. 61. Acciafolium s. Eth. c. 4. Et Dominic. à Soto de Just. & Jur. lib. 3. q. 1. art. 1. Sed & Aristot. uti eruditè ostendit Henning. Arnisau lib. 1. Polit. c. 18. Et Horn. lib. 3. c. 13. n. 10.

40. Ut etiam miremur quomodo Franco Burgeri dicitur in sua Idea Philosophiæ moralis ex Aristotele decerpta c. 22. fol. m. 222. & seq. Contrarium defendere voluerit, & dicat §. 8. & 11. Distributivam etiam in poenis & supplicijs pro merito infligendis consistere, cujus verba hic apponere lubet. §. 8. inquit. Officium Magistratus est munera Reipub. dignis tribuere, bene de Repub. meritis præmijs & in Rempub. delinquentes supplicijs afficere. Quare non in modis tantum & præmijs conferendis, sed etiam in poenis & supplicijs pro merito infligendis consistit distributiva justitia. §. 11. verba sunt hæc. Eadem proportio se vanda est, tum in publicis delictis, tum etiam in privatis, quatenus ijs non privati tantum, sed ipsa etiam Respub. læditur. Nam ut gravius ille peccat, qui Magistratum pulsat, quàm qui vilem aliquem ex infima plebe hominem (gravius enim Rempub. offendit) ita gravius etiam puniendus est. Atq; hæc est ipsa Aristotelis sententia: *εἰ δὲ χῆν ἔχω ἐπίταξεν ἡ δὲ ἀντιπαλαγοῦναι, καὶ εἰ ἀρχοῦται ἐπίταξεν, ὁ ἀληθῆνα μόνον δεῖ ἀλλὰ καὶ ἀλλοτρίων.* lib. 5. Eth. c. 5. Hæc sententia optima nitratione videtur. Si enim, qui plus Reipub. profuit, majori præmio afficiendus est, cur qui magis lædit Rempub. non sit majori poena afficiendus, cum poena non tantum in exemplum, sed etiam, ut offensæ parci satisfiat, adhiberi queat? Adde, quod nec Jure divino nec Civili æqualis poena secundum proportionem Arithmeticam omnibus delictis constituta sit. DE US certe in V. T. aliter puniri voluit, qui Principi in populo maledixisset, aliter cum qui privato: aliter qui

qui filiam Sacerdotis violasset, aliter qui filiam privati civis. &c.
Hactenus Burgersdicius.

51. Committit hic Vir certè Doctissimus & in Arist. versatissimus ignorationem Elenchi, non enim probat, quod probare debebat. Debebat enim probare in delictis & poenis infligendis feruari proportionem Arithmeticam, & ipse probat. graviora peccata gravius debere puniri. Certè hoc in controversiam à nemine vocatur, contra hoc enim rectissimè citat ex Arist. 5. Eth. c. 5. & loca ex sacris.

52. Verum quemadmodum non sequitur, quia calceus benè elaboratus pluris æstimatur ac malè confutus, & malè confutus minus ac benè elaboratus, vel qui diligenter laborat accipit ro. E. qui negligenter non ro. sed 5. nam occurrit ibi Justitia commutativa. Ita etiam h. l. quando majus delictum major poena sequitur, non potest concludi, quod Geometrica proportio occurrat.

53. Ipso enim teste §. 10. servare proportionem Geometricam est servare proportionem rerum ad personas. Ut enim personæ se habet ad personam, sic etiam res, quæ datur uni personæ se debet habere ad rem, quæ datur alteri. Atq. h. l. ejusmodi proportio non instituitur; non enim poena cum persona, sed cum delicto comparatur, quod dignitatem quatenus dignitatem & Civem quatenus civem non concernit. Poenæ enim irrogantur non civibus qua civibus, sed qua facinorosis & sceleratis. Et certè si poena cum persona deberet comparari prorsus Arist. mens inverteretur l. allegato, tunc enim si Magistratus quempiam percussisset, tantum esset, ut non rursus percui deberet, sed ut potius majori poena afficiendus esset. Quæ enim ratio personæ in Geometrica proportione, ea ratio etiam poenæ deberet esse. E. quia majoris dignitatis persona, major etiam poena ipsi infligenda foret, quod absurdum.

54. Et stante hac sententia *ομοιωσις* introduceretur, quæ certè & Juri divino Gen. 9. v. 5. & 6. Exod. 23. v. 3. Lev. 19. v. 25. Deut. 1. v. 17. Canonico Innoc. 3. c. novit 13. de Judic. Bonifac. VIII. c. in Judicis 12. de R. J. in 6. l. b. Gloss. & Johan. Andr. c. ult. 12. q. 9. Naturali, quod requirit æqualitatem inter reum & actorem, & Civili vide Nov 9. est illicita.

55. Nec solum. 1. in Contractibus voluntariis, si ea, quæ non tendunt ad finem contractus, respiciantur. 2. in honorum collatione, si circumstantiæ quæ sunt extra finem istum positæ, ob quem honores impertiantur, attendantur. 3. in officiorum publicorum distributione cum & ita maximè inidoneus in interitum Reipubl. promoveri possit, sed etiam 4. in poenarum irrogatione, injusta est ista *περὸ ἀλλήλια*. Hujus enim finis est, ut parti læsæ satis fiat, seu actori, seu ipsi Reipubl. quæ læsæ.

56. Sed hoc non esse institutum *Arist.* ipse *Burgersdicio* fieri cogitur, neq; illa verba, uti quidem *Conn.* faciunt, ipsorum *Justitiæ Geometricæ*, neq; exinde elicitur personas ut personas ibi considerari, quod optimè explicat noster *Burleus l. 2. Conclus. 180.* quī *Burgersdicio* & *Conn.* scrupulum eximere facillè potuisset. Sed hoc dubitatur, inquit, quomodo in capit. præced. dixit Philosophus, quod in *Justitia Commutativa* non attenditur diversa conditio personarum. Nihil enim differt secundum hanc *Justitiam*, si studiosus pravum privavit, vel pravus studiosum, sed *Lex* utitur inæqualibus secundum dignitatem. q. æqualibus. Dicendum est, inquit, quod in *Justitia Commutativa* *lex* solum attendit ad differentiam nocimenti. Nunc autem quando nocimentum attenditur circa subtractionem rei exterioris, puta pecuniæ, vel æquivalentis non variatur quantitas nocimenti secundum diversam conditionem personæ; tantum enim nocimentum fieret mihi, si princeps privaret me decem liberis, quantum inferri potuisset, si privata persona me privaret decem liberis, & è converso. Sed quando nocimentum est personale, tunc quantitas nocimenti diversificatur secundum conditionem personæ. Majus enim nocimentum est, cum aliquis percutit principem, quàm si percutiat privatam personam; quia in passione principis non solum læditur persona ipsius principis, sed tota *Respubl.*, quæ per principem habet regi, læditur in percussione principis. Quando igitur dicitur, quod & *Justitia Commutativa* non attenditur ob diversam conditionem personarum, dicas, quod hoc sit verum, quando nocimentum solum attenditur circa subtractionem exterioris rei, sed quando sit nocimentum secundum personam,

sonam, ut in injurijs personalibus, tunc solum est respiciendum ad conditionem personæ, quia tunc variat quantitas nocimenti secundam diversam conditionem personæ.

57. Hactenus speciem Justitiæ Particularis Distributivam sub considerationis incudem revocavimus, restat Commutativa *συναλλακτική*, quæ etiam *διορθωτική* nuncupatur. Hujus objectum constituit Arist *συναλλάγματα*, contractus, vocabulo hoc non in speciali acceptione sumpto, qua alias Jcti utantur l. 19. ff. de V. s. & l. 7. ff. de Pactu sed in generali, uti Glossa ad l. 19. ff. de V. s. & ut sumitur in l. 20. ff. de Judic.

58. Qua ratione ab Arist *συναλλάγματα* alia sunt *ἀέσια* Contractus Spontanei, ut Emptio, Venditio, Mutuum, Fidejussio, Depositum, Locatio, Conductio, alia *ἐκείνα* & hæc vel *λατρεύει* Contractus inviti, clandestini, veluti furtum, adulterium, Venificiū, Lenocinium, servi alicujus conductio, *δολοφονία* aut dolo illata, Mors, Falsum testimonium; vel *βία* Contractus inviti violenti, ut verbera, vincula, homicidium, rapina, mutilatio alicujus membri, Convicium, Contumelia.

59. Æqualitas in hac Justitia æstimatur ex rerum conditione, illudq; æquale est, quod simpliciter interjacet inter plus & minus; Nihil itaq; refert, utrum improbus virum bonum fraudaverit, an probus improbum? Lex enim *πρὸς τὸ βλάψας τὴν ἀεφορέαν μόνον βλέπει καὶ χεῖται ὅτις ἔπις. 6. Eth. c. 4.* Ut itaq; in hac Justitia medium servetur, necesse est, ut res invicem diligenter conferantur, ut quantum superat unum, vel superatur ab altero, tantum adimatur vel addatur reliquo.

60. Et hinc medium erit servandum secundum proportionem Arithmetica, nulloq; habito respectu personarum constituitur æqualitas. & rem unius personæ ad aliam refert, versaturq; inter debitum & solutionem, inter datum & acceptum. Ut enim semper in proportione Arithmetica simpliciter numerorum a se invicem distantia observatur, ita etiam in Analogia æqualitas, quam Justitia Commutativa querit, consistit in sola rerum distantia, in iure & damno, ne quis defraudetur. C; Hinc

61. Hinc accedit, ut *Judex*, qui nihil aliud est quam *δικαστής* *ἵπποβοχος* i. e. jus animatum, si quadam injuria aliquis sit affectus, illam ad æqualitatem reducere conetur, detrahendo alteri lucrum. Unde etiam si de aliqua re disceptatur, utcum ad Judicem decurritur tanquam ad medium, qui ut corrigat inæqualitatem in contractibus exortam non respicit personas litigantium, sed simpliciter spectat magnitudinem lucri & damni, quod ubi intellexit, dimidium lucri damno apponendo facit æqualitatem. Qua de causa dicitur etiam *δικαστής* quasi *δικαστής*, i. e. in duorum rem æqualiter sciens & *περίδι* *5. Eth. c. 4.*

62. De hoc *Judice* h. l. solet controverti, cum ipsius officium sit circumstantias diligenter perpendere, & in veritatem gestorum prout alia atq; alia documenta habent, inquirere, An secundum acta & probata, an verò secundum conscientiam judicare debeat, v. g. sit talis casus: Titius adulterij reus postulatur, qui etiam testibus tribus productis tali vel tali hora admitti convincitur, cum tamen judici certissimum sit, ipsum esse innocuum, quia fortè tota eadem nocte & hora Titius apud Judicem fuerit insomnis.

63. Sunt qui pro Affirmativa & qui pro Negativa pugnent: Nos illorum sententiam approbamus, qui in hoc casu magis conscientiam, quàm acta & probata attendunt, neq; ejusmodi hominem condemnant, sed absolvunt. Judicis enim non est hominem justum & innocentem occidere *ex Exod. 23. v. 7.* quod tamen in præsentiarum fieret, si secundum acta & probata condemnaretur. *Vid. Hunn. in resolut. Treutler. vol. 1. Diss. 12. th. 14. q. 5. Arumæ. Exercit. 6. in paratit.*

64. Ex quibus facillè elicitur *Justitiam* Particularem consistere inter duo extrema, plus videlicet & minus, ac versari potissimum in æqualitate distributionis & permutationis rerum externarum, vel omnium in quibus injuria cuiquam fieri potest.

65. Hæc autem duo extrema plus videlicet & minus sub uno vocabulo non solum, sed & actu vitioso comprehenduntur. Nam injustus una eademq; actione in utroq; simul peccat, uti ostendit, *Philosophus l. 5. Eth. c. 9.* Quando enim uni fecit injuriam minus ei tri-

si tribuendo, quàm debebat; necesse est, ut tunc sibi vel alteri plus tribuat, quàm pat erat, quando quidem in actione injusta hæc duo simul concurrunt, injuriam facere, quod est τὸ πλεον ἔχειν, & injuriam pati, quod est τὸ ἐλαττον ἔχειν.

66. Cum etiam de Effectu Justitiæ, quod est Jus, debuissimus agere, attamen cum angustia temporis obstiterit, quò minus ipsius naturam accuratè explicare & delineare potuerimus, Addita-menta sequentia subnectere voluimus?

I. **A**n bona sit divisio juris, qua jus dividitur in Naturale & Legitimum? Aff.

2. An jus naturæ rectè ita definiatur, quòd sit id, quod natura omnia Animalia docuit? Neg.

3. An Tarrecremata Cardinalis in *c. humanum genus* 1. *ad art. 5.* teste Covarruvia distinctione illa, qua jus naturæ materialiter, non verò formaliter consideratum brutis concedit, difficultatem tollat, quæ de subiecto juris naturæ circumfertur? N.

4. An Vaconius à Vacuna *lib 1. Novar. Declaration. Jur. Civil. c. 1. n. 9. & c. 17. n. 2.* quò etiam ferè tendit Lyclama *lib. 7. Memb. Eccloga 30.* rectè arboribus etiam jus naturæ tribuat? N.

5. An rectè *Gabr. Vatzg. 1. 2. D. 150. c. 3. n. 27.* jus naturæ animam rationalem dicat in se & ratione suæ essentiæ consideratam? N.

6. An Beurshufius rectè à nonnullis taxetur, quòd jus naturæ statuerit esse δύναμις κελικόν? N.

7. An jus naturæ sit habitus, innatus contradistinctus ætæ intellectus, vel iudicio, uti nonnulli contra *Thom. 1. 2. q. 49. a. 1. Sotum de just. & jur. l. 1. q. 4. a. 1. Valentian. tom. 2. Diff. 7. q. 4. punct. 1. & Horn. lib. 4. c. 1.* statuunt? N.

8. Aff

8. An jus naturæ sit immutabile? Affir.
9. An Justitiæ Subjectum sit Appetitus sensitivus, uti statuit Piccolom. & ex recentioribus Burgersdicius c. 11. §. 9. ? N.
10. An Contractus societatum spectent ad Justitiam Distributivam? N.
11. An quando Magistratus salaria ministris exhibet, spectet ad Justitiam Commutativam? Aff.
12. An Pythagoreorum jus talionis sit iutroducendum? N. *Des isth repandit a g. v. v. sed non*
13. An Bodini l. 6. de Rep. c. 6. proportio Harmonica in puniendo debeat observari? N. *quod*
14. An omni jure tutela corporis sit permissa? Affirm.
15. An Princeps sit solutus LL. CC.?
16. An leges Civiles obligent conscientiam? *De*
17. An dentur LL. pravæ & injustæ? N. *leg-*
18. An Princeps alicui jus suum sine causa vi auferre possit? N. *quod*

F I N I S.

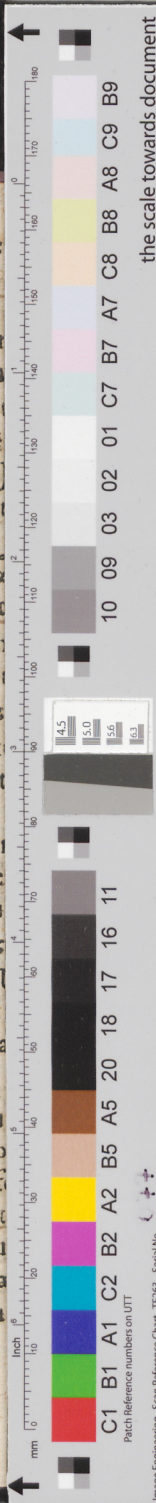
sonam, ut in injurijs personalibus, tunc solum e
conditionem personæ, quia tunc variat quantitas
dam diversam conditionem personæ.

57. Hactenus speciem Justitiæ Particulat
sub considerationis incudem revocavimus, resta
συναλλακτικῆ, quæ etiam διορθωτικῆ nuncupa
tum constituit Arist *συναλλάγματα*, contracti
non in specialiori acceptione sumpto, qua alias J
ff. de V. s. & l. 7. ff. de Pactis sed in generali, ut
de V. s. & ut sumitur in l. 20. ff. de Judic.

58. Qua ratione ab Arist *συναλλάγματα*
Contractus Spontanei, ut Emptio, Venditio, M
Depositum, Locatio, Conductio, alia *εἰσπρα* & h
Contractus involiti, claudestini, veluti furtum, adul
Lenocinium, servi alicujus conductio, *δολοφονία*
Mors, Falsum testimonium; vel *βίασι* Contract
ut verbera, vincula, homicidium, rapina, mutilat
bri, Convicium, Contumelia.

59. Æqualitas in hac Justitia æstimatur ex
illudq; æquale est, quod simpliciter interjacet inte
Nihil itaq; refert, utrum improbus virum bonum
probus improbum? Lex enim *πρὸς τὰ βλάβης*
μόνον βλέπει καὶ χεῖται οἷς ἴσως. 6. Eth. c. 4.
Justitia medium tenetur, necesse est, ut res invicem
rantur, ut quantum superat unum, vel superatur a
adunatur vel addatur reliquo.

60. Et hinc medium erit servandum secu
nem Arithmetica, nulloq; habito respectu perso
tur æqualitas. & rem unius personæ ad aliam ref
ter debitam & solutionem, in er datum & acce
semper in proportione Arithmetica simpliciter nu
vicem distantia observatur, ita etiam in Analogia a
Justitia Commutativa querit, consistit in sola reru
cro & damno, ne quis defraudetur. C;

the scale towards document